

Prvouka – primárne vzdelávanie

**Základná škola Cesta na vršku 1, Marcelová**

**UČEBNÉ OSNOVY  
Z  
PRVOUKY**

Školský rok 2023/2024

## PRVOUKA

### ÚVOD

Vzdelávací štandard prvouky nepredstavuje iba súhrn katalógov, ktoré stanovujú výkony a obsah vyučovacieho predmetu, ale je to predovšetkým program rôznych činností a otvorených príležitostí na rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov.

Vzdelávací štandard pozostáva z charakteristiky predmetu a základných učebných cieľov, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Je to ucelený systém výkonov, ktoré sú vyjadrené kognitívne odstupňovanými konkretizovanými cieľmi – učebnými požiadavkami. Tieto základné požiadavky môžu učitelia ešte viac špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších blízkych učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom sa zdôrazňujú pojmy ako kľúčový prvok vnútornej štruktúry učebného obsahu. Učivo je v ňom štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Je to základ vymedzeného učebného obsahu. To však nevylučuje možnosť učiteľov tvorivo modifikovať stanovený učebný obsah v rámci školského vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov.

Vzdelávací štandard prvouky ako program aktivity žiakov je koncipovaný tak, aby vytváral možnosti na tie kognitívne činnosti žiakov, ktoré operujú s pojmami, akými sú hľadanie, pátranie, skúmanie, objavovanie lebo v nich spočíva základný predpoklad poznávania a porozumenia v prvouke. V tomto zmysle nemajú byť žiaci len pasívnymi aktérmi výučby a konzumentmi hotových poznatkov, ktoré si majú len zapamätať a následne zreprodukovat'.

Keďže predmet je vytvorený z obsahov dvoch vzdelávacích oblastí – prírodovednej a spoločenskovednej, výkonový štandard je rozdelený do dvoch častí, ktoré korešpondujú s danými vzdelávacími oblasťami. Spoznávanie prírodného prostredia je viazané s iným typom poznávacích procesov v porovnaní so spoznávaním spoločenského prostredia, preto zostali vzdelávacie oblasti v tomto dokumente formálne oddelené.

Vytvorením spoločného predmetu pre dve vzdelávacie oblasti však naznačujeme možnosť vytvárať také tematické aktivity, v ktorých sa rozvíjajú vedomosti a spôsobilosti v oboch spomínaných vzdelávacích oblastiach.

## **CHARAKTERISTIKA PREDMETU**

Prvouka vytvára vedomostný, spôsobilostný a postojoý základ pre dva naväzujúce predmety – prírodovedu a vlastivedu. Vo vlastivednej oblasti sa zameriava na poznávanie reálneho spoločenského priestoru prostredníctvom oboznamovania sa s fungovaním služieb, samosprávy a geografického opisu krajiny. V prírodovednej oblasti poznávaním organizmov, neživého prostredia a ich vzájomných vzťahov oboznamuje žiakov s reálnym prírodným priestorom prostredníctvom skúmania fungovania vybraných prírodných javov.

## **CIELE PREDMETU**

Žiaci:

- rozvíjajú svoje predstavy o vybraných prírodných a spoločenských javoch,
- rozvíjajú svoje pozorovacie spôsobilosti tak, aby z bežne zažívaných situácií dokázali získať nové informácie a obohatiť si doterajšie poznanie,
- sú vedení k porovnávaniu predmetov a javov a k zoskupovaniu, triedeniu predmetov a javov podľa identifikovaných znakov,
- zovšeobecňujú na základe porovnávanía,
- vytvárajú vlastný, argumentačne podložený úsudok,
- spolupracujú pri riešení jednoduchých skúmateľských aktivít, pričom súčasťou kooperácie je podieľanie sa na aktuálnom poznaní a jeho efektívnom využívaní pri tvorbe záveru (riešenia),
- argumentujú prostredníctvom vlastnej skúsenosti, t.j. rozvoja odbornej diskusie k danej téme, ktorá je adekvátne z hľadiska vekuprimeranosti žiakov,

- rozlišujú vhodné a nevhodné správanie v triede aj mimo nej,
- uvedomujú si a rešpektujú rozdielnosť u ľudí (rozumejú, že existujú podobnosti a rozdiely medzi skupinami ľudí),
- vysvetľujú význam pravidiel a predpisov v živote,
- rozlišujú riziká spojených s každodenným životom a možnosťami úrazu (šport, rekreácia a i.), □poznajú bezpečnosť v domácom prostredí, v škole i na ceste do školy a v mimoškolských aktivitách,
- poznajú pravidlá správania sa v rizikových situáciách podľa vzoru (vedia ako a kde sa obrátiť o pomoc).

### *vzdelávacia oblasť Človek a príroda*

#### **Rastliny - 7 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
-------------------	-------------------

<p><b>Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ rozpoznať základné časti rastlín,</li> <li>✓ identifikovať základné časti rastlín (pŕhl'ava dvojdomá, púpava lekárska, rebríček obyčajný, kapsička pastierska, ruža šípová, pagaštan konský<sup>1</sup>),</li> <li>✓ identifikovať päť podobností a päť odlišností v tvaroch, veľkosti, farbe základných častí rôznych rastlín,</li> <li>✓ na základe vlastného pozorovania triediť rastliny na byliny, kry a stromy,</li> <li>✓ deliť rastliny podľa tvaru listov na listnaté a ihličnaté,</li> <li>✓ opísať funkcie jednotlivých častí rastlín (napríklad: koreňom rastlina čerpá z pôdy vodu a živiny),</li> </ul>	<p>základné časti rastlín: koreň, stonka, list, kvet, plod                  byliny, kry, stromy                  životné prejavy rastlín – rast, vývin, rozmnožovanie</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vysvetliť princíp opelenia,</li> <li>✓ že plod je časť rastliny, ktorá vzniká z kvetu,</li> <li>✓ že plody obsahujú semená, z ktorých vyrastú nové rastliny.</li> </ul>	

<sup>1</sup> Z dôvodu odbornej korektnosti sú vo vzdelávacích štandardoch pri všetkých rastlinných a živočíšnych druhoch uvedené rodové aj druhové názvy organizmov. Štandardným výkonom žiaka prvého stupňa základnej školy je poznanie rodového názvu organizmov, uvedených vo vzdelávacom štandarde.

**Živočích - 5 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ uviesť tri spoločné a tri rozličné znaky, ktorými sa živočích a rastliny vzájomne podobajú,</li> <li>✓ vysvetliť, ako sú živočích tvarom tela a spôsobom života prispôbené prostrediu, v ktorom žijú (ako príklad použije: mačka domáca, dážd'ovka zemná, krt obyčajný, lastovička obyčajná, kapor obyčajný, voš detská),</li> <li>✓ na príkladoch uviesť rozdiely medzi suchozemskými a vodnými živočíchmi,</li> <li>✓ že živočích získavajú potravu rôznym spôsobom,</li> <li>✓ vysvetliť vzťah dravec a korisť,</li> <li>✓ vysvetliť význam maskovania živočíchov v prostredí,</li> <li>✓ identifikovať časť tela, ktorá zabezpečuje živočíchom pohyb,</li> </ul>	<p>životné prejavy živočíchov</p> <p>suchozemské a vodné živočích</p> <p>dravec, korisť končatiny</p>
<p>✓ triediť živočích podľa toho, čím a ako sa pohybujú a tieto informácie dať do súvislosti s tým, kde a ako živočích žijú.</p>	

**Človek – 7 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ identifikovať päť základných zmyslov človeka a im prislúchajúce zmyslové orgány,</li> <li>✓ vysvetliť význam zmyslových orgánov pre život človeka,</li> <li>✓ vysvetliť zásady starostlivosti o zrak a sluch,</li> <li>✓ vytvoriť závery o funkcii ušnice pri zachytávaní zvuku,</li> <li>✓ že orgány hmatu sú rozmiestnené po celom tele v koži a sú zodpovedné za jej citlivosť.</li> </ul>	<p>zmysly: zrak, sluch, hmat, čuch, chuť, poruchy zraku</p>

**Neživá príroda a skúmanie prírodných javov - 8 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vysvetliť rozdiel medzi živými a neživými súčasťami prírody,</li> <li>✓ triediť na základe znakov, identifikovaných vlastným pozorovaním, prírodné objekty na živé, neživé a odumreté,</li> <li>✓ vysvetliť, na čo všetko používa človek vodu a čo by sa stalo, ak by</li> </ul>	<p>životné prejavy organizmov: pohyb, rast, príjem potravy, dýchanie, rozmnožovanie vodné zdroje (potok, rieka, jazero, more, podzemná voda), význam vody pre život svetelné zdroje, tieň, priesvitný, priehľadný, nepriesvitný materiál</p>

<p>jej mal nedostatok,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vysvetliť, aký význam má voda v pôde a ako sa to týka človeka,</li> <li>✓ že voda sa vyskytuje v rôznych formách (niektoré vymenuje, napr. ľad, vodná para, sneh, dážď, námraza, rosa),</li> <li>✓ vymenovať tri typy vodných zdrojov,</li> <li>✓ na základe skúmania vytvoriť závery o priesvitnosti a priehľadnosti rôznych materiálov (prostredí),</li> <li>✓ že hlavným zdrojom svetla je Slnko,</li> <li>✓ vysvetliť, kedy sa vytvára a kedy sa nevytvára tieň, kedy sa vytvára dlhší tieň a kedy sa vytvára kratší tieň, kedy sa vytvára viac tieňov,</li> <li>✓ vymenovať ďalšie zdroje svetla: plameň, blesk, žiarovka a iné elektrické zariadenia, ktoré vytvára človek,</li> <li>✓ navrhnúť vlastný spôsob merania časového úseku,</li> <li>✓ zostrojiť presýpacie hodiny,</li> <li>✓ vysvetliť vzťah rýchlosti presypania presýpacích hodín a niektorých vlastností presýpanej látky na základe pozorovania presýpacích hodín,</li> <li>✓ zostrojiť kyvadlo,</li> <li>✓ vysvetliť vzťah rýchlosti kmitania kyvadla a niektorých vlastností kyvadla na základe pozorovania kyvadla.</li> </ul>	<p>meranie času, presýpacie hodiny, kyvadlo</p>
--	---



**vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť - 6 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ orientovať sa v budove školy (trieda, jedáleň, WC a i.),</li> <li>✓ definovať pravidlá bezpečnosti pri návšteve školy,</li> <li>✓ pomenovať významné orientačné body v blízkosti školy (budovy a i.),</li> <li>✓ povedať zjednodušenú adresu školy a adresu svojho bydliska,</li> <li>✓ rozlíšiť pojmy predtým, včera, dnes, potom a zajtra,</li> <li>✓ identifikovať dni v týždni,</li> <li>✓ čo škodí zdraviu,</li> <li>✓ určiť členov rodiny vo vzťahu k sebe.</li> </ul>	<p>moja trieda, škola, bezpečnosť v škole, v triede, orientácia v priestore</p> <p>kde, tu, tam, vpravo, vľavo, hore, dolu, vpredu, vzadu škola, školský dvor, objekty v okolí školy, adresa školy, adresa môjho bydliska dni v týždni, začiatok, koniec, predtým, včera, dnes, potom, zajtra umývanie rúk, čistota tela, návšteva a správanie sa u lekára, v lekárni funkcia členov rodiny, prejav úcty k rodičom, starým rodičom a jednotlivým členom rodiny</p>

- *vzdelávacia oblasť Človek a príroda*

**Rastliny - 12 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 2. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <p>✓ uviesť päť príkladov rôznych prostredí a k nim príklady rastlín v nich žijúcich,</p>	<p>rôznorodosť životných podmienok rastlín, prispôbovanie sa prostrediu, životné prejavy rastlín význam rastlinných semien, rozširovanie semien, podmienky</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vysvetliť na príkladoch, ako sa rastliny prispôsobujú svojim tvarom a spôsobom života podmienkam, v ktorých žijú,</li> <li>✓ vysvetliť, ako sú rastliny závislé od neživého prostredia,</li> <li>✓ opísať tri životné prejavy rastlín,</li> <li>✓ vysvetliť, kde a prečo je možné nájsť semená rastlín,</li> <li>✓ zhodnotiť význam rastlinných semien pre život človeka,</li> <li>✓ uviesť na príkladoch, že niektoré semená majú vyvinuté nástroje na to, aby sa dostali čo najďalej od materskej rastliny,</li> <li>✓ vysvetliť, z ktorej časti semena rastlina klíči a čo sa deje so zvyškom semena po jej vyklíčení,</li> <li>✓ navrhnúť postup, ako je možné zistiť podmienky klíčenia semien,</li> <li>✓ vysvetliť, akým spôsobom a prostredníctvom ktorých častí získavajú rastliny z prostredia vodu, vzduch a svetlo,</li> <li>✓ navrhnúť postup na overenie predpokladov týkajúcich sa podmienok rastu rastlín.</li> </ul>	<p>klíčenia semien: vzduch, voda, teplo  rast rastliny, životné podmienky rastlín: svetlo, teplo, vzduch, voda, pôda</p>
--	--

**Živočíchy - 12 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 2. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ porovnať spôsob života živočíchov a rastlín,</li> <li>✓ zistiť, že životné prejavy živočíchov sú podobné životným</li> </ul>	<p>životné prejavy živočíchov a rastlín rast, vývin pestovanie úžitkových rastlín, zber divo rastúcich rastlín, lov divo</p>

<p>prejavom rastlín, ich spôsob života je však iný,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ že živočíchy (aj človek) sa postupne menia – rastú, vyvíjajú sa, dospievajú, starnú,</li> <li>✓ uviesť príklady mláďat rôznych druhov živočíchov, ktoré sa nemusia podobat' na dospelé jedince</li> <li>✓ že dĺžka života živočíchov je rôzna,</li> <li>✓ že človek získava potravu rôznym spôsobom</li> <li>✓ vysvetliť na príkladoch, aký úžitok človeku poskytuje chov živočíchov,</li> <li>✓ vysvetliť význam tvorby živočíšneho spoločenstva,</li> <li>✓ spoznať včelu medonosnú,</li> <li>✓ opísať spôsob života včiel a mravcov.</li> </ul>	<p>žijúcich zvierat chov zvierat: kravy, ovce, sliepky, kone, včely spoločenský hmyz včelia rodina: matka, trúd, robotnica mravenisko</p>
---	---

**Človek - 12 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 2. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vysvetliť, aký význam má pre človeka pohyb,</li> <li>✓ zistiť vlastným pozorovaním, že palec umožňuje realizovať najviac pohybov a úkonov, ktoré sú typické pre človeka,</li> <li>✓ že pohyb zabezpečujú svaly, ktoré sú upnuté na kostru,</li> <li>✓ pomenovať niektoré hlavné kosti ľudského tela a identifikovať ich</li> </ul>	<p>pohyb ako prejav života kostra ľudského tela: lebka, chrbtica a stavce, rebrá, ramenná kosť, stehenná kosť, kĺb, zlomenina svaly ich význam a rozvoj, únava svalov, pohyby ovládané vôľou a pohyby realizované mimo vôle človeka</p>

<p>na vlastnom tele</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vytvoriť jednoduchý nákres kostry ľudského tela (sústredí sa na to, že kosti sa nachádzajú v celom tele a sú pospájané kĺbmi),</li> <li>✓ že kosti rastú spolu s človekom až do dospelosti,</li> <li>✓ že kosti sa môžu zlomiť; zlomená kosť sa späť zrastie,</li> <li>✓ že človek pomocou svalov vykonáva rôznorodé pohyby,</li> <li>✓ skúmaním zistiť, že niektoré pohyby v tele sú ovládané vôľou (chcením) a niektoré mimo vôle človeka,</li> <li>✓ vymenovať päť rôznych pohybov, ktoré zabezpečujú svaly,</li> <li>✓ že svaly rastú, vyvíjajú sa a silnejú postupne s rastom a vývinom človeka,</li> <li>✓ vysvetliť únavu svalov a význam pravidelného cvičenia pre vývin svalstva.</li> </ul>	
--	--

**Neživá príroda a skúmanie prírodných javov - 10 hodín**

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 2. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ vysvetliť, čo obsahuje pôda a jednotlivé jej zložky zaradí k živým, neživým alebo odumretým súčasťam,</li> <li>✓ uviesť medzi živými súčasťami živočíchov, ktoré žijú v pôde a dýchajú vzduch prítomný v pôde,</li> </ul>	<p>zloženie pôdy, úrodnosť pôdy, znečistenie pôdy rozpúšťanie látok vo vode, zrýchľovanie rozpúšťania, filtrácia, odparovanie</p>

- |   |  |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>✓ uviesť vodu a vzduch ako neživé súčasti prírody,</li><li>✓ že z pôdy sa do vody prítomnej v pôde uvoľňujú rôzne látky, ktoré potom rastliny prijímajú koreňmi a využívajú ich na svoj rast,</li><li>✓ zistiť vlastnosti rôznych typov pôd,</li><li>✓ vytvoriť zo skúmania závery o rôznych vlastnostiach pôd,</li><li>✓ skúmať rozpúšťanie látok vo vode,</li><li>✓ vytvoriť záver o tom, ktoré látky sa rozpúšťajú vo vode a ktoré nie,</li><li>✓ skúmaním zistiť, akým spôsobom je možné rozpúšťanie urýchliť,</li><li>✓ jednoducho vysvetliť, čo sa deje s látkou, ktorá sa vo vode rozpúšťa,</li><li>✓ navrhnúť postup, ako zistiť prítomnosť látky vo vode,</li><li>✓ opísať na základe pozorovania proces filtrácie,</li><li>✓ čo je odparovanie,</li><li>✓ vysvetliť, čo sa pri odparovaní deje s vodou a s látkou, ktorá bola vo vode rozpustená.</li></ul> |  |
|---|--|

## vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť – 6 h

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p><b>Žiak na konci 2. ročníka základnej školy vie/dokáže:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ opísať cestu do školy,</li> <li>✓ ovládať základné pravidlá bezpečnosti na ceste,</li> <li>✓ určiť aktuálny rok,</li> <li>✓ zaradiť mesiace v roku podľa ročných období od začiatku roka,</li> <li>✓ určiť význam sviatkov (narodeniny, sviatky na Slovensku),</li> <li>✓ že jeho obec je súčasťou Slovenska,</li> <li>✓ rozpoznať štátne symboly (štátnu vlajku a štátny znak SR),</li> <li>✓ odlíšiť jednotlivé prvky krajiny,</li> <li>✓ opísať krajinu v okolí školy/bydliska (podľa obrázkov) počas roka,</li> <li>✓ uviesť dôvody, prečo ľudia cestujú,</li> <li>✓ odlíšiť druhy dopravy,</li> <li>✓ porozprávať o javoch v krajine, ktoré sú pri cestovaní zaujímavé (atrakcie, pamiatky, príroda a i.),</li> <li>✓ odlíšiť vybrané profesie a ich náplň,</li> <li>✓ opísať úlohu hasičov, policajtov a záchranej zdravotnej služby,</li> <li>✓ zvládnuť postup, ako privolať pomoc,</li> <li>✓ určiť čas celých hodín na klasických a digitálnych hodinách.</li> </ul>	<p>cesta do školy, priechod pre chodcov, semafor kalendár – rok, mesiac, týždeň, deň, dátum, sviatky, rodina, narodeniny</p> <p>jeseň (september, október, november), zima (december, január, február), jar (marec, apríl, máj), leto (jún, júl, august)</p> <p>Vianoce, Nový rok, vznik Slovenskej republiky, Veľká noc, Pamiatka zosnulých</p> <p>Slovensko – štátna vlajka, štátny znak prvky krajiny (polia, lúky, lesy, rieky, jazerá, vrchy, rovina, domy a cesty)</p> <p>cestovanie, práca, škola, dovolenka, druhy dopravy (auto, autobus, vlak, lietadlo, loď), spoznávanie krajiny, pamätihodnosti povolania ľudí (lekár, učiteľ, vedec, strojník, pekáč, mäsiar, obchodník a i.) zásady bezpečnosti, slnečné žiarenie, oheň, elektrický prúd a iné nebezpečné predmety, postup pri volaní hasičov (150), záchranej zdravotnej služby (155), polície (158), tiesňová linka (112)</p>

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom iŠVP pre PVO.  
Kritériá kontroly a hodnotenia žiaka ISCED 1 k nahliadnutiu v ŠkVP na stránke školy.